

Lausunto hallituksen esityksestä tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta (Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7791/2021)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia tilastokeskuksesta ja tilastolaista laajentaen tilastokeskuksen tehtäviä tutkija- ja aineistopalvelujen ylläpitämiseen. Tilastokeskukselle ehdotetaan oikeutta ottaa vastaan, käsitellä, koostaa, säilyttää, tarjota ja luovuttaa tutkimuskäyttöön tietoja tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten sekä myös sellaisia aineistoja, joita ei hyödynnetä tilastoinnissa eikä käytetä tilastotuotannossa.

Säädösperusteinen tutkija- ja aineistopalveluiden kehittäminen on lähtökohtaisesti erittäin kannatettavaa. Tilastokeskuksen tehtävien laajentaminen mahdollistaa entistä sujuvamman tutkimustoiminnan niin tietoon perustuvan päätöksenteon kuin tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Tarkennettavaa ja lisättävää

Esitystä tulisi selkeyttää rekisterinpitäjän roolien osalta. Esitys ei siirrä rekisterinpitäjän roolia Tilastokeskukselle, kun ulkopuolinen organisaatio toimittaa tietoja Tilastokeskuksen tutkijakäyttöä varten. Tämä jo nyt voimassa oleva lähtökohta on erittäin kannatettava, sillä mikäli Tilastokeskuksesta tulisi automaattisesti aineistojen rekisterinpitäjä, se voisi vaikeuttaa tietojen siirtämistä Tilastokeskuksen.

On sen sijaan epäselvää, mitä esitys sanoo valmisaineistoista. Esityksen 2b neljännessä momentissa sanotaan, että *"Tilastokeskus päättää tietojen luovuttamisesta ja käyttöoikeuden antamisesta valmisaineistoihin, jotka on muodostettu tilastointitarkoitukseen kerätyistä tiedoista tai muun rekisterinpitäjän päätöksellä tutkimuskäyttöä varten saaduista tiedoista"*. Tilastokeskuksen ei tulisi saada tehdä valmisaineistoja Tilastokeskuksen tutkimuskäyttöön toimitetuista aineistoista ilman alkuperäistä rekisterinpitäjän lupaa.

Nykyistä tilastolain uudistamisprosessia tulisi käyttää myös hyväksi aikaisempien lainsäädännön puutteiden korjaamiseksi. Laki ei määrittele nykyisellään, mikä on tilastoyksikkö. Tilastoyksikön selvä ja yksikäsitteinen määrittely kansallisessa lainsäädännössä olisi tärkeää, sillä mm. tilastoyksiköiden pseudonymisointi tehdään tämän käsitteen pohjalta.

Tilastoyksikön määritelmän puute on johtanut tilastoviranomaisen varsin luoviin tulkintoihin, jotka eivät ole välttämättä yhdenmukaisia EU:n tilastoasetuksen kanssa. EU:n tilastoasetuksen 3 artiklan 6 kohdassa määritellään tilastoyksikkö seuraavasti: *"Tilastoyksiköllä tarkoitetaan tarkastelun perusyksikköä eli luonnollista henkilöä, kotitaloutta, talouden toimijaa ja muita yrityksiä, johon tiedot viittaavat"*.¹ Nykyisellään Suomen tilastoviranomainen kuitenkin

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0223&from=FI>

tulkitsee tilastoasetusta niin, että kunta ei ole tilastoyksikkö, mutta esimerkiksi kunnan hallinnoima toisen asteen oppilaitos on.

Lopuksi

Tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen edellyttää toimivan lainsäädännön lisäksi riittäviä resursseja. Tilastokeskuksen resurssoinnin lisäksi on tärkeää varmistaa, että myös muilla toimijoilla, kuten opetushallituksella ja maahanmuuttovirastolla, on resursseja ja tahtoa siirtää rekisteritietoja Tilastokeskukseen tutkimuskäyttöä varten. Esityksestä saatavat hyödyt saattavat jäädä vähäisiksi, mikäli aineistot eivät siirry aikaisempaa sujuvammin alkuperäisiltä rekisterinpitäjiltä Tilastokeskukseen.

Helsingissä 14. päivänä tammikuuta 2022

Työn ja talouden tutkimus LABORE

Hannu Karhunen
tutkimusohjaaja

